

Metodika popisu a hodnotenia zovňajšku mäsových plemien hovädzieho dobytku

Úvod a zdôvodnenie

Objektívne hodnotenie zovňajšku mäsových plemien hovädzieho dobytku má priamy vzťah k mäsovej úžitkovosti a vysokú koreláciu s hodnotením jatočného tela po porážke. Keď sa v Slovenskej republike začínali zavádzať nové mäsové plemená (okrem plemena hereford), neexistovali skúsenosti s ich exteriérovým hodnotením. V úvode sa preto využívali upravené metódy pôvodne určené pre kombinované plemená hovädzieho dobytku, pri ktorých sa hodnotil úžitkový typ, telesná veľkosť, telesná stavba, končatiny a zadok na stupnici 1–10 bodov.

Tento systém však neumožňoval dostatočne detailne posúdiť mäsovú úžitkovosť. Z tohto dôvodu bol overovaný nový hodnotiaci systém vychádzajúci zo zahraničných skúseností (najmä z Francúzska a Dánska). Po vyhodnotení výsledkov bola spracovaná a upravená táto **Metodika popisu a hodnotenia zovňajšku mäsových plemien hovädzieho dobytku**.

A. Všeobecné ustanovenia

1. Účel metodiky

Metodika je určená na popis a hodnotenie exteriéru všetkých mäsových plemien hovädzieho dobytku chovaných v Slovenskej republike.

2. Východiská pri hodnotení

Metodika obsahuje rámcovú osnovu. Pri hodnotení konkrétneho plemena sa vychádza zo schváleného plemenného štandardu a zo znalosti aktuálneho stavu populácie. Význam a bodové rozpätie jednotlivých znakov je preto v detailoch špecifické pre každé plemeno.

3. Využitie výsledkov hodnotenia

Výsledky popisu a hodnotenia zovňajšku sa využívajú:

- pri odhade plemenných hodnôt,
- pri tvorbe príparovacích plánov,
- pri základných výberoch plemenných býkov,
- na výstavách, prehliadkach zvierat.

4. Hodnotitelia, výberová komisia

Hodnotenie vykonáva preškolený bonitér/inšpektor menovaný chovateľským združením ZCHMD. Šľachtiteľské programy jednotlivých plemien upravujú kategórie zvierat a vek, ktorý je rozhodujúci pre hodnotenie.

5. Evidencia výsledkov

Popis znakov, telesné rozmery, vady zovňajšku a celkové hodnotenie sa zaznamenávajú do štandardizovaného tlačiva. Toto tlačivo slúži ako primárny doklad pre ďalšie spracovanie v systéme kontroly úžitkovosti a kontroly dedičnosti.

B. Popis znakov zovňajšku

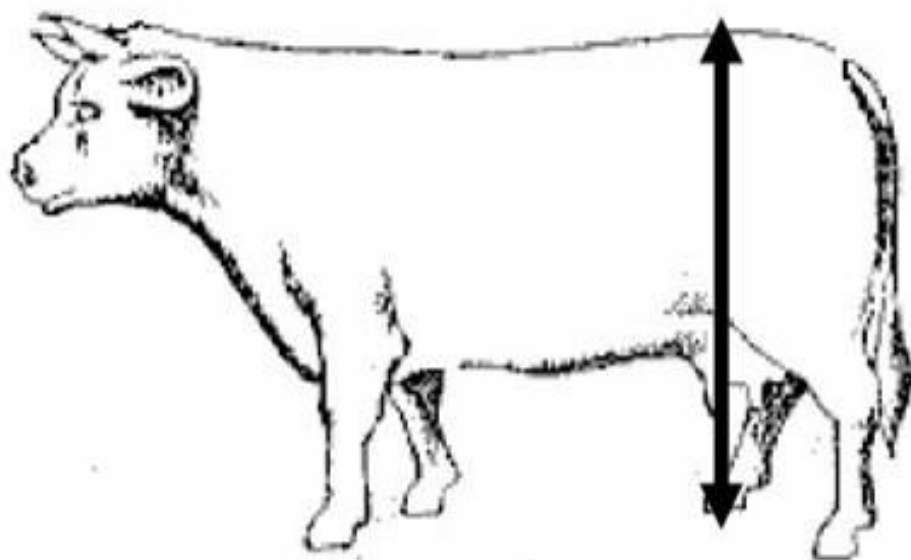
Hodnotenie každej vlastnosti sa vyjadruje v rozpätí **1 bod (minimálne vyjadrenie znaku)** až **10 bodov (maximálne vyjadrenie znaku)** v rámci biologických extrémov plemena. Bonitér/inšpektor pri hodnotení vychádza z priemeru populácie hodnoteného plemena a cielene využíva celú bodovú stupnicu.

1. Telesný rámec

1. Výška tela

Meria sa v križi pomocou tyčovej miery na spojnici bedrových hrboľov. Bodové hodnotenie sa určuje podľa prepočítavacích tabuliek s ohľadom na vek, pohlavie a plemeno.

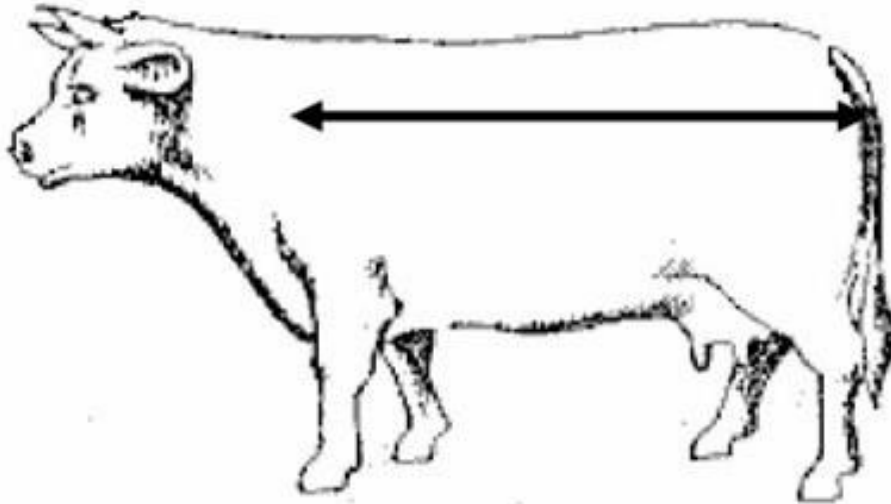
Maximálny počet bodov: 10

2. Dĺžka tela

Hodnotí sa vizuálne. Posudzuje sa dĺžka trupu od kolmice spustenej z kohútika po kolmici spustenú na hrbol sedacej kosti.

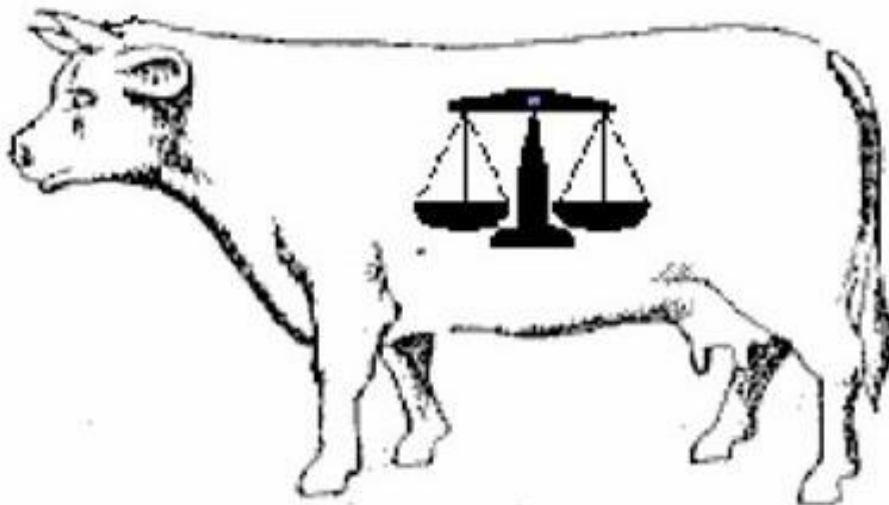
Maximálny počet bodov: 10

3. Hmotnosť

Zisťuje sa vážením s presnosťou na 1 kg. Hodnotenie prebieha pomocou prepočítavacích tabuliek (vek, pohlavie, plemeno).

Maximálny počet bodov: 10

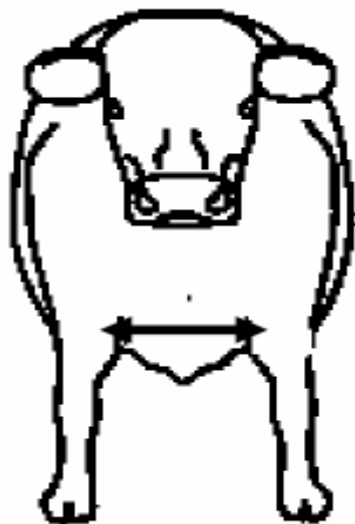

2. Kapacita tela

Ide o vizuálne hodnotenie telesných rozmerov súvisiacich s kapacitou tela.

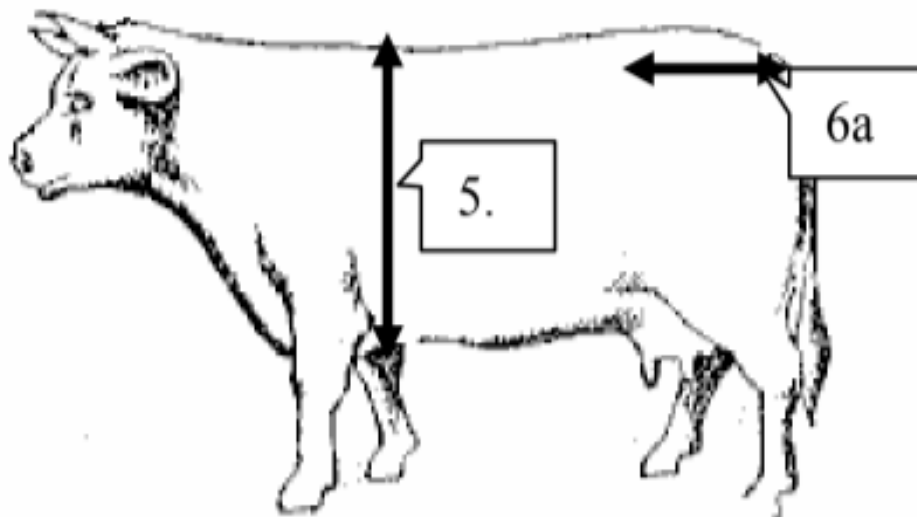
4. Predná šírka hrudníka

Posudzuje sa šírka medzi prednými končatinami pri pohľade spredu.

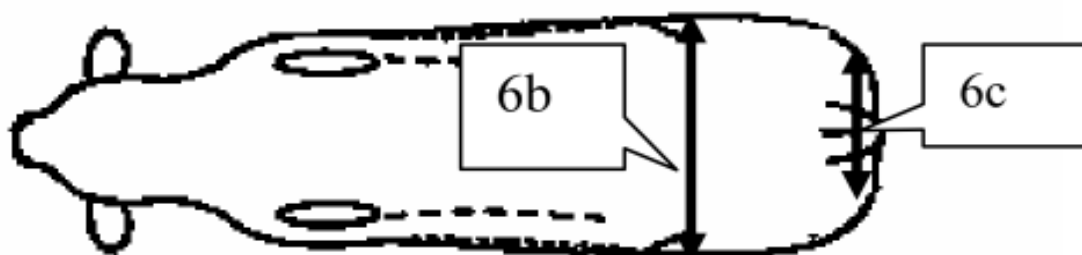
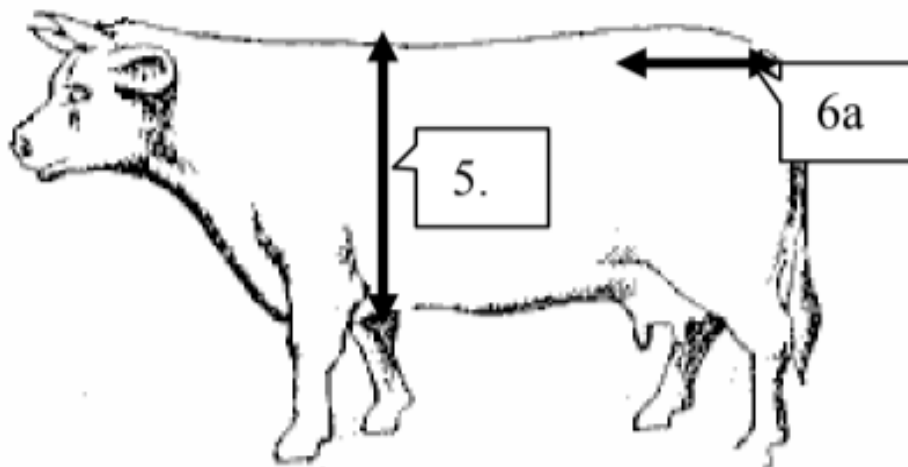
5. Hĺbka hrudníka

Hodnotí sa hĺbka hrudníka za lopatkou a v oblasti posledného rebra. Hodnotí sa absolútna hĺbka bez vzťahu k výške.

6. Zadok (panvová oblasť)

Zahŕňa hodnotenie dĺžky (pohľad z boku) a šírky (pohľad zozadu). Pri šírke sa prihliada na polohu sedacích hrboľov a prednú šírku panvy.

Maximálny súčet bodov za kapacitu tela: 30

3. Osvalenie

Osvalenie charakterizuje vývin svalstva rozhodujúceho pre mäsovú úžitkovosť.

7. Plece

Hodnotí sa klenutie a vývin svalstva pleca pri pohľade spredu a z boku.

8. Chrbát

Posudzuje sa šírka a výraznosť klenutia svalstva od kohútika po bedrá.

9. Zadok

Hodnotí sa plnosť stehna – šírka, hĺbka a klenutie pri pohľade z boku aj zozadu.

Maximálny súčet bodov za osvalenie: 30

4. Úžitkový typ

10. Úžitkový typ

Zahŕňa celkovú ušľachtilosť, harmóniu telesnej stavby a pohlavný výraz zvierat'a.

Maximálny počet bodov: 10

5. Celkové hodnotenie

Celkové hodnotenie je súčtom bodov za:

- telesný rámec,
- kapacitu tela,
- osvalenie,
- úžitkový typ.

Maximálny možný počet bodov: 100

Šľachtiteľské programy môžu prostredníctvom prepočítavacích koeficientov zvýrazniť význam vybraného znaku, pričom musí byť zachovaný maximálny počet bodov pre príslušnú partiu aj celkové hodnotenie.

C. Chyby exteriéru

Súčasťou hodnotenia je aj zaznamenanie chýb exteriéru a ďalších znakov definovaných v šľachtiteľských programoch. Šľachtiteľské programy tiež určujú, ktoré vady sú **vylučujúce** alebo **závažné** pre ďalší chov (príloha č. 1). Pri niektorých plemenách môže byť zoznam chýb doplnený.

Príloha č.1

Označenie	Telesná partia	Číslo chyby	Chyba
A	Hlava	1	Dlhá
		2	Úzka
		3	Široká
		4	Hrubá
		5	Krátka
		6	Chyby čeľustí
B	Krk	1	Lalok
		2	Dlhý
		3	Úzky
C	Plece	1	Voľná lopatka
		2	Uvoľnené plece
		3	Vyplecená
D	Hrudník	1	Plytký – úzka základňa
		2	Plochý
		3	Zaškrtený
E	Stredotrupie	1	Krátke
		2	Vykasaná slabina
F	Chrbát	1	Voľný
		2	Kaprí
G	Bedrá	1	Prepadnuté
		2	Odsadené
H	Kosť krížová	1	Skrátená
		2	Vysadená
		3	Dopredu sklonená
CH	Koreň chvosta	1	Vysoko nasadený
		2	Nízko nasadený
I	Predné končatiny	1	Otvorený postoj
		2	Zbiehavý postoj – sudovitý
		3	Ixovité
		4	Voľná sponka
		5	Dlhá sponka
		6	Voľné medzipaznechtové väzy
		7	Medzipaznechtový mozol'
		8	Nízka päťka – málo hmoty paznechtnej
J	Zadné končatiny	1	Otvorený postoj
		2	Zbiehavý postoj – sudovitý
		3	Strmý postoj
		4	Priuhlený postoj – šabl'ovitý
		5	Voľná sponka
		6	Dlhá sponka
		7	Voľné medzipaznechtové väzy
		8	Medzipaznechtový mozol'
J	Zadné končatiny	10	Preklbovanie
K	Sfarbenie	1	Chyby sfarbenia
L	Povaha	1	Príliš temperamentný – rabiátny
		2	Nervózný